

Univers Pedagogic

30 (960),
28 august 2025

Săptămânalul pedagogilor din toată țara!

Prima zi de școală aduce în clase „Valorile care ne unesc”

Anul școlar 2025–2026 va debuta luni, 1 septembrie, în toate instituțiile de învățământ din Republica Moldova cu o lecție specială dedicată valorilor fundamentale ale societății. Ministerul Educației și Cercetării a stabilit ca prima oră din acest an să poarte titlul „Valorile care ne unesc”, o temă care pune accent pe solidaritate, respect și responsabilitate civică.

Lecția inaugurală este obligatorie pentru toate unitățile de învățământ general, publice și private, și se va desfășura la toate nivelurile de studiu – primar, gimnazial și liceal. Scopul

ei este de a crea un cadru comun de reflecție asupra principiilor care definesc comunitatea și de a transmite elevilor un mesaj unitar de început de an. Pentru a sprijini cadrele didactice, Ministerul Educației și Cercetării a elaborat un set de materiale educaționale adaptate vârstei și nivelului elevilor. Aceste resurse, realizate cu sprijinul Consiliului Europei, includ sugestii metodologice, exerciții practice, fișe de lucru și recomandări pentru discuții interactive. Materialele pot fi consultate și descărcate direct de pe site-ul oficial al Ministerului – mec.gov.md. De asemenea, profesorii au fost invitați să participe la ateli-

ere de formare dedicate organizării acestei prime ore de clasă. Atelierele oferă exemple de bune practici, modalități creative de abordare și tehnici prin care mesajul despre valorile comune să fie transmis într-o manieră atractivă și adaptată generației actuale de elevi. Ministerul subliniază că această inițiativă este o modalitate de a ancora procesul educațional în reperele esențiale pentru viața în societate și de a oferi elevilor un start simbolic, în spiritul unității și coeziunii. Astfel, prima zi de școală va consolida convingerea că educația are puterea de a uni generații și de a construi un viitor comun.

Guvernul a aprobat Sistemul Informațional de Personalizare a Actelor de Studii

Guvernul Republicii Moldova a aprobat pe 26 august 2025, Hotărârea privind instituirea Sistemului Informațional de Personalizare a Actelor de Studii (SI PAS). Noul mecanism are scopul de a asigura eliberarea și verificarea actelor de studii într-un mod digital, centralizat și sigur, pentru toate nivelurile de învățământ.

Prin intermediul acestui sistem, cetățenii vor avea acces la diplome, certificate și alte acte de studii veridice, care confirmă obținerea competențelor sau calificărilor. Ministerul Educației și Cercetării a precizat că documentele vor fi recunoscute atât la nivel național, cât și internațional, iar sistemul va contribui la o mai mare transparență în procesul de angajare și la dezvoltarea unei baze de date a specialiștilor din diverse domenii. Hotărârea prevede stabilirea cadrului normativ necesar pentru funcționarea eficientă a SI PAS, atribuțiile instituțiilor responsabile, procedurile de generare și verificare a documentelor, precum și măsurile de securitate și protecție a datelor. Sistemul va permite verificarea automatizată, inclusiv online, a actelor de studii emise de instituțiile de învățământ din Republica Moldova. Totodată, va integra datele instituțiilor, va fi conectat cu registrele de stat și va face posibilă emiterea actelor atât pe suport de hârtie, cât și în format electronic, ambele având aceeași valoare juridică. Gestionarea SI PAS va fi realizată de Ministerul Educației și Cercetării, care va asigura implementarea, dezvoltarea și actualizarea permanentă a platformei.

A fost semnată Convenția Colectivă pentru angajații din educație și cercetare

Ministerul Educației și Cercetării (MEC) și Federația Sindicală a Educației și Științei (FSEȘ) au semnat, la data de 21 august a.c., Convenția Colectivă la nivel de ramură pentru perioada 2025–2030. Documentul stabilește drepturile și obligațiile angajaților și angajatorilor, urmărind crearea unui mediu de muncă echitabil și motivant în toate instituțiile afiliate FSEȘ. Convenția, distribuită tuturor conducătorilor unităților de învățământ și președinților structurilor sindicale, va servi ca bază pentru negocierea și semnarea contractelor colective de muncă la nivel de instituție. Printre reglementările principale se numără stabilirea raporturilor de muncă, salarizarea, regimul de muncă și de odihnă, condițiile și protecția muncii, precum și funcționarea

organelor sindicale. De asemenea, documentul detaliază:

- profesiile pentru care este permisă durata zilnică de muncă de 12 ore, cu repaus de cel puțin 24 de ore;
- durata concediului anual de odihnă și repausul membrilor FSEȘ;
- concedii suplimentare plătite din motive familiale;
- lista lucrărilor și locurilor de muncă cu condiții grele sau deosebit de grele, vătămătoare sau deosebit de vătămătoare, pentru care salariații beneficiază de sporuri compensatorii.

Reprezentanții MEC și FSEȘ au subliniat că semnarea Convenției Colective reprezintă un pas strategic în vederea consolidării parteneriatului social

în educație și cercetare și transmite un mesaj clar: drepturile angajaților vor fi protejate, iar condițiile de muncă vor fi adaptate la standardele moderne eu-

ropene. Prin acest acord, personalul din învățământ și cercetare are asigurată protecția legală, cu garantarea premiselor unui climat de muncă echitabil, în-

curajator și motivant, reflectând angajamentul ambelor părți de a sprijini dezvoltarea profesională și respectarea valorilor în domeniul educației și științei.

Profilul general la licee cu o singură clasă de a X-a

Liceele care formează o singură clasă de a X-a vor putea opta în următorul an de învățământ pentru profilul general de studiu. Modificarea are menirea să răspundă în mod optim realităților din teren și necesităților acelor elevi care își doresc mai multă flexibilitate în ceea ce ține de parcursul educațional.

La luarea acestei decizii s-a ținut cont de mesajele venite din partea părinților, profesorilor și rectorilor universităților. De remarcat că unii elevi încep liceul într-o clasă cu profil umanist, pentru că nu au altă opțiune în școala lor, dar mai târziu aleg facultăți tehnice, fără să fi avut posibilitatea să studieze aprofundat matematica, fizica sau chimia.

De asemenea, în aproximativ jumătate din instituțiile liceale de învățământ din Republica Moldova există o singură clasă de liceu, asta însemnând că elevii mergeau la profilul umanist, fiindu-le ulterior mai greu să

facă față unei specialități tehnice la Universitate. Iar prin profilul general, copiii vor putea avea un număr de ore la disciplinele reale, intermediar celor două profiluri clasice, pregătindu-i în egală măsură pentru specialități tehnice și socioumane.

Este de menționat că în sesiunea de admitere 2025, oferta educațională a învățământului liceal a inclus 13 712 locuri, planificate în 309 din cele din cele 325 de licee din R. Moldova. Astfel, 4 614 de locuri vor fi oferite la profilul real, 7 694 - la umanist, 734 - la cel general, 284 - la profilul arte, 262 - la sport, 116 - la clase bilingve și 8 - la teologie.

Este de menționat că a doua etapă de admitere la liceu a fost organizată în intervalul 4-13 august curent. Aceasta s-a desfășurat numai pentru liceele unde în prima etapă (14-23 iulie) au fost depuse cereri pentru cel puțin 75% din locurile planificate.

Cor. UPP

UPSC va implementa trei proiecte bilaterale alături de universități din România

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău marchează o nouă performanță pe plan științific. Trei proiecte de cercetare, dezvoltate în parteneriat cu Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, au fost declarate câștigătoare în cadrul celui de-al doilea apel al competiției „Proiecte complexe bilaterale cu Republica Moldova”.

Proiectele selectate pentru finanțare sunt coordonate de echipe mixte de cercetători:

- Alexandra Maftei (UAIC) și Ludmila Armașu-Canțir (UPSC);
- Mihai Niculita (UAIC) și Tudor Castraveț (UPSC);
- Vălavu Radu-Daniel (USV) și Andrei Braicov (UPSC).

Recunoașterea acestor reușite a fost marcată sâmbătă,

23 august 2025, în cadrul unui eveniment festiv organizat de Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior al Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI), Ministerul Educației și Cercetării din Republica Moldova și Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare (ANCD). Într-un cadru academic de înaltă ținută, certificatele oficiale au fost înmânate de Daniel David, ministrul

Educației și Cercetării din România, și de Dan Perciun, ministrul Educației și Cercetării din Republica Moldova.

Ceremonia a reunit rectori, prorectori, cercetători și personalități de prestigiu din domeniul educației și cercetării de pe ambele maluri ale Prutului, oferind un context favorabil schimbului de idei și consolidării colaborării academice.

GIZ: Formare profesională pentru angajare în câmpul muncii

De servicii de formare și orientare profesională vor beneficia mai mulți tineri din țara noastră, în vederea angajării în câmpul muncii, grație facilităților oferite de Guvernul Germaniei la lansarea Campaniei Naționale de Promovare a Angajării Tineretului. Astfel, în R. Moldova se vor organiza tabere de sesiuni de informare, ghidare în carieră și festivaluri dedicate tinerilor.

De asemenea, se va desfășura o campanie online cu mesaje adaptate necesităților și limbajului tinerei generații. În prezent, unul din patru tineri din republică nu este angajat și nu urmează o formă de educație sau instruire, iar aproape 140 000 de tineri se află într-o perioadă de tranziție în care au nevoie de orientare în carieră.

Margret Uebber, Ambasadoarea Germaniei la Chișinău, a menționat

că „Viitorul Moldovei este în Europa și acest viitor poate fi modelat activ, în special de către voi, tinerii din Basarabia. O precondiție importantă în acest sens este o bună perspectivă profesională în propria țară. Locurile de muncă bune pentru tineri creează mai mult decât doar siguranță economică și șanse pentru fiecare, ci și perspective de dezvoltare pentru întreaga țară”.

Bineînțeles că asemenea acțiuni contribuie la dezvoltarea unei piețe a muncii mai incluzive, la consolidarea încrederii față de instituțiile publice și la susținerea unui viitor prosper pentru tinerii din R. Moldova. Este de menționat că proiectul de susținere a ocupării tinerilor este implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ).

EU4Moldova Rezilientă: Revitalizare urbană la școli, grădinițe și terenuri sportive

Mai multe școli, grădinițe și terenuri sportive din țara noastră vor beneficia de o infrastructură modernizată și de eficiențizare energetică grație unor fonduri europene obținute în cadrul inițiativei „EU4Moldova Rezilientă: Stat sigur, comunități puternice” (EU4MR). Aceasta din urmă este implementată de Solidarity Fund PL în Moldova care investește în total peste 17 milioane de lei în lucrări de revitalizare urbană din cinci orașe: Râșcani, Nisporeni, Ceadâr-Lunga, Cimișlia și Hâncești.

Spații educaționale moderne cu suportul UE

Astfel, la Cimișlia se construiesc două stadioane multifuncționale pentru baschet, volei și tenis de câmp, dotate cu tribune, inclusiv pentru persoane cu nevoi speciale. Această infrastructură sportivă va sta la dispoziția familiilor, școlilor,

grădinițelor, casei de cultură, bibliotecii și altor instituții din localitate. De remarcat că în oraș există câte două echipe de volei masculin și feminin.

La Hâncești, Instituția de Educație Timpurie „Albinuța” este eficientizată energetic și renovată complet prin acest proiect, fiind izolați pereții și planșeul. De ase-

menea, a fost schimbat acoperișul și modernizat sistemul de încălzire, zona exterioară fiind în întregime reabilitată. Costul lucrărilor la grădinița frecventată de 160 de copii se ridică la circa 4 milioane de lei. Așadar, instituția beneficiază în prezent de termoizolare completă, sistem modern de încălzire și o curte reamenajată pentru activități în aer liber.

Nicolae Soloviov, managerul proiectului „EU4Moldova Rezilientă”, a remarcat că „Aceste investiții contribuie direct la îmbunătățirea calității vieții în comunitățile noastre – fie că vorbim despre infrastructură critică, acces la servicii medicale sau spații educaționale moderne. Ne bucurăm că, prin sprijinul Uniunii Europene, transformăm orașele în

locuri mai sigure și mai prietenoase pentru cetățeni.”

Datorită proiectului, și la Ceadâr-Lunga o instituție preșcolară a fost reabilitată energetic. În acest scop, s-au realizat lucrări de izolare termică a clădirii, modernizare a teritoriului și instalare a panourilor solare cu o capacitate de 30 kW.

De specificat că orașele beneficiare au fost selectate în urma unui apel public de granturi desfășurat în anul 2024 de Solidarity Fund PL în Moldova. EU4MR este un proiect finanțat de Comisia Europeană prin intermediul Serviciului Instrumente de Politică Externă (FPI).

O grădiniță din Drochia, eficientizată energetic

Printr-o altă inițiativă a Uniunii Europene – „Primarii pen-

tru Creștere Economică” – și cu suportul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), o grădiniță din orașul Drochia și-a minimizat costurile de încălzire în proporție de 35% drept urmare a implementării unui proiect de eficientizare energetică. Intervențiile realizate au contribuit astfel la îmbunătățirea semnificativă a confortului termic în cadrul instituției.

„Schimbarea în bine este evidentă. Temperaturile în grupe vor fi de acum încolo confortabile, iar economiile de energie considerabile”, a specificat Raisa Tomac, directoarea grădiniței nr. 5 „Scufița Roșie” din localitate.

Actualmente, instituția de educație timpurie din Drochia a devenit un exemplu grăitor de investiții inteligente în domeniul eficienței energetice, obținându-se prin asemenea măsuri reducerea costurilor, protejarea mediului și crearea unor condiții mai bune. De fapt, este o dovadă în plus că parteneriatele internaționale generează rezultate concrete pentru comunitățile din Republica Moldova.

Iulian BOGATU

EU SUNT VIITORUL EDUCAȚIEI

„La Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” se valorifică creativitatea, componenta vizuală și cea artistică”

Ella Achindinova, studentă în anul III la Facultatea de Arte Vizuale și Design, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, este o tânără artistă care a obținut note de 10 pe linie la sesiunea de examene, o realizare remarcabilă pentru oricine, dar cu atât mai mult pentru o studentă a unei facultăți unde creativitatea este la ea acasă. Pasiunea pentru animație a descoperit-o la sine încă din copilărie, iar astăzi, cu o dedicare și o muncă constantă, Ella se află pe cale de a deveni un nume

important în industria locală și internațională de animație. În cadrul acestui interviu, Ella ne vorbește despre cum a ajuns să aleagă acest drum, referindu-se în special la provocările întâmpinate și viziunea sa pentru viitorul industriei de animație în Republica Moldova. De asemenea, împărtășește cu noi câteva dintre cele mai importante lecții învățate și proiectele de care este mândră.

De remarcat că Programul de studiu „Animație” este o specialitate recent introdusă în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova, care, în prezent, este disponibil în cadrul a trei instituții de prestigiu din țară: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice și Universitatea Tehnică a Moldovei. Aceasta reprezintă un pas important pentru dezvoltarea industriei de animație locală, oferind tinerelor talente oportunitatea de a învăța și a se perfecționa într-un domeniu cu un mare potențial pe plan național și internațional.

– **Ce te-a determinat să alegi specialitatea Animație?**

– M-a interesat acest domeniu încă din copilărie. Proiectele de animație mi-au atras atenția și nu mă puteam desprinde de televizor în timp ce urmăream desene animate, inclusiv seriale de animație. Îmi plăcea să-mi creez propriile personaje, să fac benzi desenate cu ele, iar primele mele încercări de animație au fost încă de la vârsta de 7-8 ani. Așa că am fost atrasă de creativitate încă din fragedă copilărie. De îndată ce am luat un creion în mână, a început să prindă contur pasiunea mea pentru desen. Primele lucrări erau inspirate de personaje preferate din filme cu desene animate sau jocuri pe calculator și îmi plăcea să creez povești cu ele. Încă mai păstrez câteva pungi pline cu desene din acea perioadă. Dacă mi se dădea un caiet de schițe, îmi ajungea cel mult pentru câteva zile – recordul meu a fost un caiet complet măzgălit într-o singură zi! Ca materiale, preferam creioanele, markerele și stilourile cu gel.

– **De ce ai ales pentru studiile tale Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”?**

– Datorită orientării artistice a instituției. Programul oferit s-a potrivit cel mai bine cu nevoile și interesele mele personale. Mi-a plăcut în mod special să lucrez la aspectele artistice ale producției media. Alte universități, precum USM și UTM, pun accent mai mult pe partea tehnică, în timp ce aici se valorifică creativitatea, componenta vizuală și cea artistică.

– **Cum ai descrie programul de studiu de până acum? Ce ți-a plăcut cel mai mult?**

– Programul este destul de bogat și versatil. Cel mai mult

mi-a plăcut să studiez animația 2D, designul personajelor și modelarea în 3D. Să-ți vezi propriile desene prinzând viață este un sentiment cu adevărat greu de exprimat în cuvinte. Îți spui: „Wow, eu am făcut asta!”. Designul de personaje m-a atras pentru că mi-a oferit ocazia să folosesc creațiile mele preferate în diverse lucrări, imaginându-mi cum ar arăta ele în cadrul unor proiecte de animație de diferite genuri. Îmi doream de mai mult timp să încep a lucra cu sculptura 3D, dar nu aveam suficientă răbdare ca să învăț singură. Pe viitor, mi-ar plăcea să creez modele proprii și să le imprim în 3D.

– **Cum îți organizezi timpul între proiecte, teme și examene?**

– Ultimul semestru a fost extrem de dificil – practic nu aveam timp pentru nimic altceva în afara de studii. A trebuit să fac unele sacrificii, nu am avut întotdeauna suficient timp pentru odihnă și hobbyuri, dar evaluarea decentă a muncii mele a validat timpul și resursele cheltuite. Pe lângă volumul mare de lucrări, dificultatea era că, în general, timpul pentru realizarea acestora era limitat. A trebuit să întru în „modul ultraproductiv” – până în acel moment, practic nu știam că sunt capabilă să finalizez atât de multă muncă într-o perioadă scurtă de timp. Au exis-

– **Există profesori sau discipline care ți-au influențat în mod deosebit evoluția?**

– Cel mai mult dezvoltarea mea creativ-profesională a fost facilitată de profesori precum Oleg Malamuzh și Oleg Condrea. Ambii ne-au oferit nu numai cunoștințe importante, ci și o privire din interior asupra industriei, precum și o mulțime de sfaturi solide privind evoluția în carieră și modul de „supraviețuire” în industria animației. Acești profesori ne-au reamintit că nu suntem doar o forță de muncă, ci, mai ales, oameni vii, cu emoții, sentimente și experiențe, care nu trebuie uitate.

– **Ai luat 10 pe linie – o performanță excepțională! Cum ai reușit să menții acest nivel?**

– O notă de 10 este rezultatul muncii asidue și al nopților nedormite. Nu am vrut să o fac „doar pentru distracție”, am vrut să o fac bine și onorabil, pentru ca apoi munca mea să poată fi inclusă în portofoliu, să-și găsească exprimarea la expoziții, unde potențialii investitori și angajatori să o poată observa.

tat momente în care corpul meu era epuizat și nu aveam energie, dar am reușit să merg mai departe. Aceasta este o abilitate destul de nouă pentru mine, care îmi va fi cu siguranță utilă în viitor.

– **Ce sfaturi ai pentru studenții care își doresc să exceleze în acest domeniu?**

– În primul rând pot spune că trebuie să aibă o adevărată pasiune pentru această direcție, altfel există șanse mari să-și piardă drumul. Trebuie să fie dispuși să accepte noi provocări și să iasă din zona de confort pentru a-și îmbunătăți atât abilitățile creative, cât și cele tehnice.

– **Ne poți povesti despre un proiect de animație personal sau universitar?**

– Sunt foarte mândră de proiectul de grup „Shadowtrail” pe care eu și doi dintre colegii mei l-am realizat pentru un curs de animație stop motion. Întregul proces a fost realizat de noi, de la crearea păpușilor, fundalurilor și decorurilor, până la filmarea pe ecran verde și post-production. Acesta poate fi considerat primul

meu proiect de animație cu drepturi depline, iar lucrul în echipă este întotdeauna mai interesant decât cel individual. Durata proiectului a fost de două minute, fiecare cadru cu personaje fiind filmat individual, iar fundalurile s-au filmat separat. Ulterior, produsul a fost tăiat și compus, cu adăugare de efecte speciale. Imaginați-vă cât de mult timp, efort și resurse au fost implicate într-o astfel de muncă. Acesta este un proiect cu adevărat la scară largă în cadrul Universității.

– **De unde îți iei inspirația pentru creațiile tale?**

– Mă inspir din lumea din jurul meu: dacă ești atent la detalii, îți dai seama că sunt atât de multe de văzut. Natură, munca altor artiști, experiențele din viața reală – toate acestea servesc drept inspirație și motivație pentru autodezvoltare și pentru a încerca ceva nou. Procesul de creare a animației începe cu inspirația de la alți artiști. Muzica și crearea unui moodboard ajută, de asemenea. După care sunt inventate personajele pentru animație. Urmează storyboarding-ul, desenul și finalizările. Adesea îmi imaginez propriile secvențe la anumite videoclipuri muzicale sau la scene deja existente din alte proiecte de animație. Este destul de amuzant să înregistrezi referințe video ale mișcărilor pentru viitoarea animație. Înțelegi cum ar trebui să funcționeze o mișcare sau alta, o studiezi cadru cu cadru pe un „exemplu viu” și apoi o întruchipezi sub forma unui personaj desenat. Schițezi mai întâi cadrele principale, apoi detaliile. Chiar și în animația 2D este important să respecti volumul personajelor/obiectelor și coerența lor în spațiu. Aici vine în ajutor un alt truc: realizezi rapid un manechin 3D al

personajului, răsuțiți-l astfel încât să încapă sub scenă – astfel este mai ușor de înțeles cum trebuie amplasate în spațiu personajele/obiectele, mai ales cele detaliate și complexe.

– **Ce tehnici sau softuri preferi să folosești la realizarea lucrărilor tale?**

– Cel mai mult îmi place animația 2D frame-by-frame, pentru care folosesc TVPaint și Procreate. Dar animația 3D are și ea propriile noțiuni, care sunt destul de interesante de aplicat în practică. De exemplu, în acest semestru am învățat simulări în 3D. Cum faci o albină să zboare sau un pește să se miște în apă folosind trucuri pur tehnice? Este uimitor cât de credibil a fost rezultatul final. Diferitele tipuri de animație pot împărtăși aceleași principii, dar execuția tehnică este diferită. Mă interesează mai ales animația 2D, dar ar fi interesant să lucrez cu tehnici diferite, deoarece fiecare dintre ele are ceva unic.

– **Dacă ai avea ocazia să crezi o animație care să fie difuzată internațional, despre ce ar fi?**

– Cred că ar fi despre frumusețea neobișnuită. Există multe lucruri pe care oamenii nu le observă sau care sunt considerate stereotipuri înfricoșătoare și înfrorătoare. De exemplu, insectele, șerpii, păianjenii etc. Aș dori să arăt lumii că toate acestea au o latură diferită, frumoasă. La fel se întâmplă și cu persoanele a căror înfățișare diferă de stereotipurile obișnuite ale frumuseții; ele sunt la fel de frumoase. Mi-ar plăcea, de asemenea, să creez o poveste despre magie și să pun în ea personaje adulte. Nu este niciodată prea târziu să înveți despre magie!

– **Cum vezi viitorul industriei de animație în Republica Moldova?**

– Deocamdată este dificil de speculat cu privire la acest subiect. După ce am făcut un stagiu de practică, unde au fost invitați diverși specialiști – reprezentanți ai „profesiilor viitorului” –, s-a observat că se pune mai mult accent pe game design și multimedia, iar lucrărilor studenților de la aceste specialități li s-a acordat mai multă atenție. Sper că animația va primi mai multă atenție în viitorul apropiat și că studiourile locale vor fi dispuse să găzduiască tineri profesioniști. Industria animației este una dintre cele mai profitabile, așa că a o lua în serios este o perspectivă bună pentru Moldova. A vedea un proiect moldovenesc pe piața globală ar fi un motiv uriaș de mândrie și ar putea atrage atenția investitorilor străini. Sper că în curând vor exista mai multe oportunități pentru animatorii autohtoni, deoarece fiecare dintre noi este plin de idei unice care merită să fie realizate.

A intervievat
Silvia ȚURCAN

Gheorghe Bălci în ospeție la Clubul „Lectură generoasă”

S-a născut pe 3 februarie 1963, la Hiliuți, Râșcani. În 1985 a absolvit Facultatea de Litere a Universității de Stat din Chișinău (azi USM). Și-a făcut studiile postuniversitare la Facultatea de Administrare Publică a Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova. A lucrat traducător din română în rusă, precum și profesor de limba română la Tighina (1985-1992) și la Ungheni (1992-1996). Din 1996 a activat în cadrul Primăriei municipiului Chișinău. Este poet, epigramist, autor al mai multor cărți, deținător al titlului guvernamental „Maestru al literaturii” (2010), Laureat al mai multor festivaluri de umor din România și Republica Moldova.

Recent, a sosit pe ospețe la Clubul cititorilor „Lectură generoasă” de la Biblioteca „Transilvania”. N-a venit ca „bob sositor” de unul singur, ci ca invitat de onoare împreună cu alte personalități, cum ar fi: acad. **Mihai Cimpoi**, jurnalistul și interpretul de muzică **Igor Grosu** și istoricul **Ion Negrei**. Mai întâi despre epigamiști și ce fel de soi de scriitori sunt. S-ar părea că e simplu, epigamiștii sunt cei care scriu epigrame, însă nu numai, ci și poezie sau proză umoristică, adică în majoritatea lor fac parte din categoria scriitorilor satirici.

Cu referință la epigramă, ea provine din literatura satirică antică (greacă și romană) și din creația populară autohtonă. Epigrama românească și-a cucerit un loc înfundabil în literatură, chiar dacă uneori mai este neglijată de unii critici și cerberi literari. De fapt, ea este acea buturugă mică ce poate să răstoarne carul mare al prostiei omenești. Apropo de carul mare sau mic. Iată o epigramă de **Petru Cărare**, intitulată „**Servilul în cosmos**”, inclusă în una din primele antologii „**Buturuga mică...**”, alcătuită de **Efim Tarlapan**: „Grăsan și zdravăn, la plimbare/ Vorbește șefului pitic:/ Șezi dumneata în Carul-Mare,/ Că eu încap și-n Carul-Mic...” Au încercat mai mulți să dea o definiție epigramei și nu sunt sigur că s-a ajuns la una acceptată de toți. Spre exemplu, o spirituală definiție dă scriitorul francez **Adrien Decourcelle**: „Epigrama e un catren care are trei versuri de prisos...”. Iar cunoscutul epigramist **Cincinat Pavelescu** într-o conferință care a fost publicată apoi în revista „Viața literară” (nr.78-1928), după ce încearcă s-o caracterizeze, asemuind-o când cu un fulger într-o noapte, când cu un lampion venețian pe lagună, se lasă păgubaș și spiritual conchide: „Epigrama e ca un copil: se face mult mai lesne decât se poate explica în detaliu cum s-a făcut...”.

Într-un final, dicționarul enciclopedic „Larousse” ne spune că epigrama e „o mică poezie, care se termină printr-o trăsătură picantă și răutăcioasă”. Pentru exemplificare venim cu o epigramă de Cin-

cinat **Pavelescu** din „Unui poet miop”: Vezi p - acel domn roșcat ce vine,/ Cu ochii-n geam, cu nasu-n cer?/ E scriitor. - Îmi pare bine!/ La care minister?”.

Și acum să revenim la epigramistul Gheorghe Bălci, protagonistul rubricii, dar și la ședința recentă a Clubului de cititori „Lectură generoasă”, condus de **Alexandra Tănase**, fostă profesoară de limba și literatură română. **George Petrone**, confrate de condei pipărat, adică umoristic, a descris în felul următor „Logodirea” lui Bălci cu epigrama – pe coperta a patra a cărții de epigrame „**Cu limba de un hexametrul**”, 2008: „La Gheorghe Bălci, inteligența spontană, umorul fin, spiritul prospectiv și plăcerea de a sugui, peste care a presărat câteva firimituri de maliție, sunt parte inalienabilă a structurii sale creatoare, încât te întrebi dacă el s-a lăsat ispitit de epigramă sau epigrama i-a așezat coroana pe frunte.” Acest volum are o prefață semnată de academicianul **Mihai Cimpoi**, cu un generic care vorbește de la sine: „**Un epigramist „pozitiv” Gheorghe Bălci**”, din care citez doar un crâmp: *E un nativ predestinat parcă acestui gen, cu reacții declarate firească la întâlnirea – instantanee – cu obiectul glumei, ironiei sau cu împrejurările, fenomenele și moravurile timpului nostru caragializat...: „Mă uit la lumea noastră și constat, / Senin și cât se poate de bonom, / Că-n viață nu e om fără*

păcat/ Și păcătos să nu se creadă om...”.

M-am referit la acest volum deoarece are și epigrame dedicate procesului de învățământ și profesorilor, cum ar fi epigrama „**Unui profesor mediocrul**”: „La un examen nesfârșit,/ Eu m-am purtat ca un voinic:/ Mai mult de-o oră i-am vorbit,/ Căci nu știam nici eu nimic...” Sau „**Unuia**”: „Îmi spune, filosofic, elocvent/ Că min-

ta a patra a unei mici cărțuții editate cu ocazia unui jubileu, „**Florilegiu-epigrame-50**”, 2013, regretatul **Efim Tarlapan** a specificat următoarele: „Numele Bălci nu mai poate fi confundat cu al altcuiva sau cu altceva. E *Renum* cu majusculă în epigrama românească! Înzeștră cu har epigramatic excepțional, dar și ambiție, și hărnicie, este un epigramist de originalitate plină de prospețime și expunere măiestrită, ironist cu limba ...brici!”.

Apropo, și în această cărțuție am dat de epigramă la tema anunțată anterior – școală și pedagogie – „**Profesorii de liceu**”: „Au fost mai toți ca niște zmei./ Pe unii însă minte-i ții,/ Că ce n-au vrut să-nvețe ei/ Predau și-acuma la copii...; „**Efectul învățaturii**”: „L-a îndemnat un nea cutare/ Pe individul cel tembel!/ Să -și pună capul în mișcare/ Și-acuma... flutură din el.” Temerea mea că m-aș putea alege cu vreo replică tăioasă de la epigramistul Bălci nu s-a adeverit, fiind combătută și de academicianul **Mihai Cimpoi**, care pe coperta a patra a cărții „**O mie și una de epigrame**”, 2013, zice: „Clădit și constituțional pentru a-și lua rolul în serios, înalt-statutar, vânjos ca un trunchi de stejar, în formula fiziologică a lui Gheorghe Bălci e demnitate, vechime de duh petcetluită în vorbe de spirit ca atare și forță de rezistență moștenită tot din (prin) „rădăcini”. Carte, pe care atunci când am avut o aniversare, a scris următorul autograf, la două zile după eveniment: „**Pentru simpaticul prieten A. V., cu urări de sănătate, și viață lungă din partea lui Gh. Bălci, 19.10.2017. La mulți ani!**”. Primejdia a trecut, deoarece am devenit prieten și nu subiect de epigramă.

Însă un detaliu se cere de evidențiat, și anume că volumul acesta a fost editat în 2013, iar autograful a fost acordat cu patru ani mai târziu, când a fost procurată cartea, deci un autograf nu este obligatoriu să fie scris la lansarea cărții sau la o eventuală prezentare, ci cu orice prilej inițiat de soli-

tea multă strică permanent,/ Dar mie-mi pare, după ce-l ascult,/ Că cea puțină strică și mai mult...”. Putem face trimitere și la epigrama „**Școala vieții**”: „Din școala asta foarte veche,/ Pe unde viața-i profesoară,/ Acei ce sunt într-o ureche/ Încă de mici sunt dați afară...”. Oportună la tema zilei e și epigrama „**Unui pseudoistoric comunist**”: „Cel ce vrea să ne învețe/ Din istoria sa „dreaptă”/ Are azi mai multe fețe/ Și niciuna nu-i deșteaptă...”.

Dar trimiterea la volumul în cauză are tangență directă cu rubrica: „**Autograf**” pe care încerc s-o susțin. Vorba e că pe această carte mi-a acordat următorul autograf cu ocazia lansării ei: „**Pentru A. V., cu tot respectul de la Gh. Bălci, 20.08.2008**”. De fapt, abia pe urmă am constatat că era și riscant să ei un autograf de la un epigramist care are „...limba cât un hexametrul”. Plus că pe coper-

Gheorghe Bălci

O mie și una de epigrame

Pentru simpaticul prieten Andrei Viziru, cu urări de sănătate, și viață lungă din partea lui Gh. Bălci, 19.10.2017. La mulți ani!

citant sau de autor. Aici se cere de remarcat că Gheorghe Bălci este și un pionier în ceea ce privește epigrama pentru copii, ceea ce la alți autori mai rar găsim, aceasta și din considerentul poate că protagonistul a lucrat ani buni în calitate de profesor. Iată o mostră-două din culegerea de autor „**O mie și una de epigrame**”. „**Plângărețul**”: Un pic din clasă de la noi/ A plâns că a primit un „doi”,/ Iar plânsu-i, judecând la rece,/ A fost mai tot de nota zece!...; „**Alergări la cultura fizică**”: Sunt iuți copiii de picior,/ Dar ar putea mai iuți să fie,/ De ar fugi din urma lor/ Paznicul de la harbuzărie!...; „**Curajosul**”: „E activ la lecții Vasilică,/ Nu are-n glas un pic de frică,/ Vorbește clar, cu tot sonorul.../ Până-l întreabă profesorul!”.

Gheorghe Bălci, indiscutabil, este un umorist și un epigramist veritabil, adică unul nativ cu har de la Cel de Sus. Deoarece este autocritic și poate face glume chiar și pe seama sa și a rudelor, în cazul de față a fiicei Maria, care a fost și lectorul cărții „**O mie și una de epigrame**”. Ea la finalul cărții mărturisește: „Din tragicomicul acestei lumi, epigramistul extrage poante fine, neașteptate, care iau forma unor versuri în care profunzimea se găsește în perfect echilibru cu satira și umorul. Cartea vine să ne convingă că genialitatea, ascunsă întotdeauna unde nici nu te aștepti, încap, cam aici, în patru rânduri, scrise cu deosebită măiestrie”. La care tatăl, epigramistul Gheorghe Bălci vine cu o replică, adică cu o epigramă ad-hoc: „**Fiicei mele Maria, care mă bănuiește de genialitate**”: Scriu aici, într-un final,/ Ca să-mi doarmă amicii-n pace:/ Când îmi zici că-s genial,/ Nu-s de acord, dar tare-mi place!...”. Însă eu i-aș aminti autorului, dar și cititorilor, că la începutul cărții el a inclus un motto: „Vor unii nemurirea, dacă mor,/ Iar eu de ea, cât pot, mă tot feresc,/ Că decât mort ajuns nemuritor,/ Mai bine, muritor, să mai trăiesc!”.

La încheiere se cere de amintit faptul că în Republica Moldova epigrama rivalizează cu cea din România, uneori chiar situându-se în frunte. Iar Renașterea Națională de după 1988-1989, la Chișinău, s-a făcut, după cum remarcă academicianul și criticul literar **Teodor Codreanu**, „...cu arma cuvântului, cu poezia, cu cântecul și cu epigrama...”.

Andrei VIZIRU

UE: Concursul „EU & bunicii mei” și-a desemnat laureații

S-au stabilit câștigătorii Concursului național „EU & bunicii mei”, desfășurat în trei etape, în perioada 19-21 august curent. Competițiile au avut loc în mod consecutiv în localitățile Răuțel (contând pentru regiunea Nord), Văleni (Sud) și Stăuceni (Centru), timp de trei zile. Fiecare echipă a fost constituită din doi bunici și doi nepoți (elevii din clasele V-VIII), trecând prin câteva runde interactive pentru a-și demonstra ingeniozitatea, spiritul de cooperare între generații și creativitatea. Participanții și-au testat cunoștințele despre istoria și cultura Europei, concurând și la capitalul jocuri de echipă și exerciții de schimb de roluri.

„Moștenitorii Europei” pe val

Prima etapă a competiției s-a derulat pe 19 august în satul Răuțel, Fălești, trofeul suprem fiind adjudecat de echi-

pa „Moștenitorii Europei” din Sângerei. Evenimentul a reunit mai multe formații din raioanele Dondușeni, Briceni, Ocnița, Fălești, Ungheeni, precum și din Bălți. Pe locul 2 în cadrul etapei din regiunea Nord s-a clasat echi-

pa „Bunicii & adolescenții europeni” din Cernoleuca, Dondușeni, podiumul fiind completat de „Concordia” din Bălți.

Toți participanții la întreceri au intrat în posesia de gadgeturi, ghiozdane cu rechizite școlare și alte surprize. Vom menționa în mod deosebit că învingătorii au fost premiați cu o călătorie la Paris, Franța.

„EuroFetele din sat” câștigă etapa din Sudul țării

Echipa „EuroFetele din sat” din localitatea Brânza, Cahul, s-a impus la etapa din Sudul Republicii Moldova, desfășurată în data de 20 august în satul Văleni din

același raion, obținând astfel bilete spre Atena, Grecia. La concurs au participat echipe din UTA Găgăuzia, Taraclia, Cantemir, Cahul ș.a. Formația de fete a fost urmată în clasament de echipele „Активные болгарские бабушки” (Tvardița, Taraclia) și „Patru fantastici” (comuna Lingura, Cantemir).

Etapă a treia și ultima a concursului a avut loc în ziua următoare, pe 21 august. Întrecerile din regiunea Centru a țării au fost găzduite de Liceul Teoretic „Dragoș Vodă” din Stăuceni, administrația punând la dispoziția protagoniștilor scuarul acestei instituții de învățământ.

Echipa „EU4family” învinge magistral

Câștigătoare a etapei din centrul țării a devenit formația „EU4family” din satul Zăicana, Criuleni, beneficiind în calitate de bonus de o deplasare turistică a echipei la Praga, Cehia. Lotul învingător a surclasat spectaculos concurenții din Strășeni, Orhei, Ialoveni, Chișinău, Nisporeni, Cricova și alte localități. Echipa „Ingenioșii” din Chișinău a urcat pe treapta a doua a podiumului de premiere, de locul 3 învrednicindu-se cei de la „Zig-zag” din orașul Cricova.

De spus că asemenea concursuri își propun să apropie generațiile și să creeze o punte între trecut, prezent și viitor. Evenimentul a fost organizat de Biroul pentru Integrare Europeană, în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării, Asociația de Jocuri Intellectuale din Moldova și Agenția Națională pentru Tineret, cu susținerea Delegației Uniunii Europene la Chișinău, Ambasadelor Franței, Greciei și Cehiei în Republica Moldova, Fondului ONU pentru Populație (UNFPA Moldova) și altor parteneri.

B. Iu.

România a găzduit peste 200 de finaliștii ai concursului EuroQuiz 2025

Câteva echipe din Chișinău, Fălești și Anenii Noi ce au acces în finala concursului național EuroQuiz 2025 s-au odihnit la tabăra „Oglinzi” din județul Neamț, România. De asemenea, cei 210 finaliști au participat la activități educative, având parte de experiențe culturale în spirit european.

Reamintim că EuroQuiz 2025 a reunit peste 2 500 de elevi din Republica Moldova. Ei au fost organizați în 500 de echipe (a câte 5 învățăcei în fiecare), punându-și la încercare cunoștințele despre valorile, instituțiile și politicile Uniunii Europene. După desfășurarea finalei, concurenții cu cele mai bune rezultate s-au învrednicit de premii, obținând și dreptul de a participa la o tabără de vară în România.

Obiectivul competiției a fost de a promova valorile europene și de a consolida cunoștințele tinerilor despre anumite instituții din UE. Evenimentul a fost organizat de Biroul pentru Integrare Europeană, în parteneriat cu Ministerul Educației și Cercetării și Asociația de Jocuri Intellectuale din R. Moldova, cu suportul Departamentului pentru Relații cu Românii de Pretutindeni.

Profesori de robotică pregătesc tineri pentru un nou sezon de competiții

Republica Moldova a dat startul unui nou capitol în educația STEM. Peste 120 de profesori și mentori din toate regiunile țării s-au reunit la Forumul Profesorilor de Robotică, desfășurat de Centrul Național de Inovații Digitale în Educație „Clasa Viitorului” și Programul Innovate Moldova, cu sprijinul financiar oferit de Suedia. Evenimentul marchează începutul sezonului competițional 2025–2026 și a pus bazele pentru noi direcții de dezvoltare pentru școlile și echipele participante.

Pe parcursul forumului, cadrele didactice au avut ocazia să participe la prezentări și ateliere dedicate tuturor categoriilor de concurs – FIRST LEGO League Explore,

FIRST LEGO League Challenge, FIRST Tech Challenge și Sumobot Challenge. Programul a oferit un cadru de schimb de experiență și de pregătire practică, menit să fortifice rețeaua de profesori și să ofere elevilor șanse egale la inovație și performanță.

În cadrul evenimentului, Veronica Eșanu, Manager Dezvoltare Educație STEM în cadrul Innovate Moldova Programme, a anunțat direcțiile strategice pentru noul sezon: „În parteneriat cu Fondul American pentru Ucraina și R. Moldova și cu sprijinul Ministerului Educației și Cercetării, ne propunem să extindem programul FIRST Tech Challenge în cinci instituții noi, să oferim re-

surse pentru peste 150 de echipe și să organizăm patru competiții naționale, cu etape regionale, semifinale, întreceri demonstrative și două campionate de nivel național.”

Profesorii participanți au subliniat faptul că implicarea tinerilor în robotică nu se rezumă doar la învățarea unor noțiuni tehnice, ci contribuie și la dezvoltarea unor abilități esențiale pentru viață – spirit de echipă, leadership, gândire critică și încredere în sine. Astfel, robotica devine nu doar o disciplină, ci și o platformă prin care elevii învață să transforme ideile în soluții practice și să se pregătească pentru carierele viitorului.

O săptămână pentru mediu și educație

Am avut privilegiul să particip în perioada 20-27 iulie a.c. la Școala de Vară pentru Viitorii Jurnaliști de Mediu, desfășurată la Complexul „Dacia Marin” din Vadul lui Vodă. A fost o experiență intensă și memorabilă, în care am îmbinat învățarea teoretică cu explorarea practică a temelor ecologice care ne privesc pe toți.

Argentina FRON,
IGFPP al USM, membră UZPR,
filiala Chișinău

Această oportunitate mi-a fost oferită cu susținerea doamnei Larisa Andronic, directoarea Institutului de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor (IGFPP) al Universității de Stat din Moldova, căreia îi mulțumesc sincer pentru deschiderea de a încuraja dezvoltarea profesională a tinerilor cercetători. Deși am fost prezentă în calitate de participant, informațiile acumulate mi-au fost extrem de utile, legându-se firesc de activitatea mea științifică, acolo unde natura este studiată în laborator, iar aici – înțelegă și comu-

nicată publicului larg prin jurnalism și campanii media.

Tabăra a avut un program intens, bine structurat, în care timpul părea să zboare. Încă din prima zi, atmosfera a fost caldă și prietenoasă, iar activitățile de ice-breaking ne-au ajutat să ne cunoaștem, să formăm echipe și să colaborăm cu ușurință în zilele următoare.

Programul a inclus sesiuni teoretice, workshopuri interactive și vizite de documentare pe teren. Am discutat despre schimbările

climatice, gestionarea apelor, economia circulară, biodiversitate, eficiență energetică, agricultura ecologică, turism responsabil și comunicare ecologică în mass-media. Am avut ocazia să învățăm de la experți și specialiști din diverse domenii, precum Ana Jeleapov, Elena Tacu, Petru Ciorchină, Roman Friptuleac, Irina Apostol, Doina Ababei, Anastasia Gurschi și alții.

Activitățile practice ne-au oferit o perspectivă clară asupra realităților de mediu din țara noastră. Am vizitat platforma de reciclare ABS Recycling, unde am văzut cum sunt sortate și procesate deșeurile. La Grădina Botanică am explorat diversitatea ciupercilor, iar la parcul eolian din Criuleni am descoperit cum se produce energia regenerabilă. De asemenea, la Ecovillage Moldova, am participat la construcția unui „hotel pentru insecte” – un exercițiu cât se poate de creativ și educativ. Am construit de la zero, având la dispoziție toate cele necesare din partea echipei Ecovillage: bucăți de lemn rotund, fierăstrău pendular, bormașină, cutii cu șuruburi, paie, foarfece pentru grădinarit, ciocan, carton și alte materiale utile. Am participat la dezbateri în format parlamentar, organizate de Asociația Națională pentru Dezbateri Academice (ANDA). Acestea au fost momente în care ne-am exersat abilitățile de argumentare și exprimare clară, învățând să susținem puncte de

vedere bine argumentate. Ne-am simțit încurajați să ne exprimăm ideile și ne-am dezvoltat gândirea critică – calități esențiale pentru orice tânăr activ din punct de vedere social.

În echipe mixte, am lucrat la crearea unor campanii media ecologice, dezvoltând conținuturi care să informeze și să inspire publicul larg. Acest proces ne-a oferit o nouă înțelegere asupra modului în care cercetarea științifică poate fi transpusă într-un limbaj accesibil și atractiv.

În pauzele dintre sesiuni, mesele gustoase, activitățile recreative și momentele de relaxare au creat un echilibru perfect între muncă și odihnă. În ultima zi, am prezentat campaniile realizate – un rezultat al colaborării, implică-

rii și pasiunii fiecăruia dintre noi.

Această tabără nu a fost doar un simplu curs, ci o lecție de viață. Ne-a arătat că jurnalismul de mediu înseamnă mai mult decât informare – presupune responsabilitate, empatie, implicare activă. Am plecat de acolo cu idei clare, prietenii noi, multă inspirație și dorința de a contribui activ la construirea unei societăți mai conștiente și mai prietenoase cu natura.

Mulțumim organizatorilor – PNUD Moldova, AJMTEM, cu susținerea Uniunii Europene – pentru această oportunitate valoroasă. A fost o săptămână care ne-a format, ne-a motivat și ne-a oferit un nou sens în drumul nostru profesional.

Fascinați de culorile și splendorile verii

Cum arată vară, ce culoare care sau mai degrabă ce culori are? Sunt întrebări pe care le punem nu doar la vârsta copilăriei. Copiii vor zice că vara e cel mai preferat anotimp, și probabil nu numai ei. Totuși, vara este multășteptată de copii nu numai ca să se ducă la munte sau la mare, fiind și un prilej de a-și dezvolta aptitudinile și măiestria, talentul care îl au și se cere valorificat.

Mă refer la tinerii artiști plastici, viitorii pictori care de obicei vara, pe lângă odihna propriu-zisă, pleacă în teren la taberele de creație sau practica de vară. De regulă, despre această activitate se vorbește mai puțin atât în presă, cât și în cadrul audio-vizualului. Am ajuns la această constatare după ce la Biblioteca „Transilvania” din sectorul Ciocana al capitalei recent a fost etalată o expoziție cu un generic care vorbește de la sine și se sincronizează perfect cu anotimpul de afară: „Generații *impresii cromatice*”.

Expoziția artiștilor plastici din Republica Moldova și a elevilor Liceului Academic de Arte Plastice „Igor Vieru” (practica de vară) a fost organizată sub patronatul Asociației Internaționale a Artelor Plastice AIAP UNESCO UAP, fiind pregătită și instalată pe simeze de artistul plastic Oleg Cojocar. Pe când activam la

Radio Moldova, realizăm o emisiune săptămânal intitulată „În lumea artelor”, având ocazia să particip la câteva tabere de pictură pentru artiști plastici în vârstă și tineri, printre care și studenți. Aceste tabere erau organizate deloc întâmplător vara, în locuri pitorești din Nordul sau Sudul republicii. Anume în aceste zile de vară pictorii profesioniști și cei care erau la început de cale acumula cea mai multă experiență, deoarece învățau sau, cum se mai zice, „furau” din tainele meseriei de la maeștri, dar și de la cel mai mare învățător, natura, care nu minte și nu trișează, ci ne fascinează prin cromatica și bogăția culorilor și peisajelor inedite de vară moldavă, dacă ai ochi ageri să le observi. Căci percepția libe-

ră și directă a naturii, surprinse în proces de schimbare, deschide drumul spre o mai mare libertate creatoare și cromatică în căutările artiștilor.

Într-o vară am avut ocazia să fiu la o tabără de creație, unde a participat regretata artistă plastică Eleonora Romanescu, care deja avea o vârstă de peste opt decenii și, ceea ce m-a surprins, era faptul că ea, de cum se crăpa de ziua, era prima care ieșea cu șevaletul la natură să găsească acele frumuseți și splendori ce par ascunse, dar de fapt sunt la suprafață; doar noi suntem cei care adeseori trecem indiferenți pe lângă ele. Astăzi concepțiile, tendințele și preferințele despre artă, implicit pictură, s-au schimbat și sunt într-o perpetuă schim-

bare. Dar să nu uităm de expresia eminesciană, care pe bună dreptate este și o maximă actuală: „Ce e val, ca valul trece...”

Un pictor în devenire sau chiar unul deja format nu-și poate concepe activitatea fără să picteze la natură, adică în aer liber, care vine din termenul francez

„en plein air”. La noi acest termen s-a transformat într-un singur cuvânt, „plener”, termen utilizat în special de artiști plastici. Anul acesta se împlinesc 170 de ani de când unul din precursorii impresionismului, Jean-Baptiste Camille Corot, scria în carnetul său personal: „Frumosul în artă este adevărul scăldat în impresia pe care am primit-o în fața naturii.” Iar Claude Monet, un adept al impresionismului încă pe când era în Algeria, unde își satisfacea serviciul militar, îndrăgostindu-se de lumină și culori, a conștientizat următorul fapt: „Viziunea mea asupra lucrurilor s-a îmbogățit mult. La început nu mi-am dat seama de aceasta. Impresiile despre lumină și culoare

formate acolo s-au evidențiat mai târziu, dar deja încolțise în mine dorința pentru viitoarele căutări”. După cel de-al Doilea Război Mondial, opera lui Monet a fost serios revalorificată, chiar ca precursor a artei contemporane. Unii pictori de referință pe plan mondial au simțit că ultimele creații ale lui Monet erau aproape de concepțiile și gusturile lor libere și instinctive despre culoare, care face referire la ea însăși și la trăirea interioară a pictorului.

Într-un final, țin să vă invit să treceți prin sectorul Ciocana al capitalei, să faceți un popas la Biblioteca „Transilvania”, pentru a vă delecta ochii cu lucrările unor pictori în devenire, dar și cu lucrările profesorilor, care ofereau exemple meritorii cum poate fi surprinsă natura și peisajele verii pline de culoare și cromatică, specifice acestui anotimp. M-au surprins, în mod special, acuarelele tinerei pictorițe Nicoleta Gheorghita care dacă va persevera, neapărat va deveni un nume de referință în domeniul artelor plastice. Să-i dorim succes și s-o încurajăm, cu ocazia acestor prime apariții în fața publicului larg, să ne bucure și pe viitor cu lucrări inspirate din natură, dar simțite cu sufletul și trecute prin inima talentatei pictorițe.

Andrei ROMĂNU

76 de ani de la deportările din 1949

Tragedia unei familii văzută cu ochi de copil

Tăvălugul foametei și al deportărilor, pe care regimul sovietic l-a pus în acțiune cu o frenezie monstruoasă, era cât pe ce să ne șteargă neamul de pe fața pământului. Prin diabolica mașinărie a Kremlinului de nimicit oameni au fost trecuți cei mai buni gospodari din Moldova. Nu a scăpat de ea nici fruntea satului Chiștelnița, localitate de răzeși de prin părțile Teleneștilor, la vreo 7 km de șoseaua ce duce spre Soroca. În acea groaznică noapte de 5 spre 6 iulie 1949, de la casele lor au fost smulse 41 de familii din această așezare, vreo 200 de suflete. Unii s-au stins chiar în drum spre Siberia, alții au îndurat tot calvarul până la capăt. Printre aceștia din urmă a fost și familia Caraman. Tragedia acelei nopți și suferințele pe care le-au suportat ai săi, Petru CARAMAN le-a văzut cu ochii unui copil de 13-14 ani, toate acestea fiind reconstituite de el 50 de ani mai târziu:

lailor”.

„Să fi fost pe la ora 4, când s-au înfățișat la noi, își deapănă firul amintirilor Petru Caraman. Se crăpa de ziuă. O bătaie puternică în ușa, urmată de alte câteva în fereastra din casă. „Cine-i acolo?”, a întrebat mama speriată. „Noi suntem”. „Cine?”, insistă ea. „Filip Țurcanu și Ștefan Donos”. „Și ce umblați, prăpădiților, noaptea, pe la casele oamenilor?”. „Deschide mai repede, de nu, spargem ușa. Nu suntem singuri”.

Mama deschise ușa. Mai întâi au intrat „activiștii”, urmați de soldați înarmați. „Da Mitru unde-i? Unde-i stăpânul?”. „La grădină-i dus, încă de cu seară”, spuse mama după o pauză. „Apu’ voi, până venim de la grădină, pregătiți-vă de drum lung. Luați-vă câte ceva, îmbrăcați-vă copiii...” „Care drum, unde să pornesc eu, femeie gravidă, cu 4 copii?”.

Speriate, Anica și Catea, trezite de larma din casă, se lipiseră de mamă și plângeau în hohote. Începu să plângă și Nicolăeș, mezinul de 2 anișori. Am tășnit din casă. Soldații ieșiseră cu unul din „activiști” și o luaseră spre grădină. Tata dormea. L-au trezit și i-au spus cu ce scop au venit. Tata a încercat să fugă, dar l-au prins. „Eu ce fac?”, l-am întrebat. „Fugi, Petrică!”. Și am fugit. La Ion Mătu, băiat mai mare cu 3 ani decât mine. Ne-am dus la un om, care era cu rândul să pască oile satului. Acela mi-a dat o cușmă și niște haine vechi. Eu, mănând turma de oi, m-am strecurat din sat.

Până sus, pe vârful dealului, ajungeau bocetele mamelor și țipetele sfâșietoare ale copiilor, strigătele și sudălmile bărbaților. Urlau câinii și răgeau vitele scoase din gospodăriile celor ridicați. Gospodarii de frunte și membrii familiilor lor erau izgoniți din case și duși în vale spre sovietul sătesc. Tot satul se adunase în centru. Mulțimea îi înconjurase pe cei arestați. „Ticăloșii, unde vor să ne ducă?”, „Ce au de gând să facă cu noi?”.

Când mașinile au ieșit din sat, ne-am ascuns într-un tufiș. Coloana se deplasa spre Rezina. În una din acele mașini se aflau tata, mama, surorile Anica și Catea, frățiorul Nicolăeș. O tristețe adâncă mă cuprinsese. În doar câteva ore rămăsesem singur-singurel. Fără mamă și tată, fără frați și surori. Am rătăcit vreo trei zile. Într-o seară m-am furișat spre casa noastră. Cu ușile și ferestrele bătute în scânduri, ea mi-a părut străină, singuratică ca și mine. N-aveam pe nimeni. M-am simțit părăsit și am izbucnit în plâns.

...Ajunși la gara feroviară Rezina, oamenii au fost dați jos din mașini și urcați în vagoane pentru vite, pline până la refuz. Platforma părea un mușuroi de furnici. Oamenii alergau, se zbăteau, își căutau copiii rătăciți. Tata, Anica și Catea au fost împinși într-un vagon. Mama cu Nicolăeș erau încă pe platformă. La un moment, ea căzu secerată. Leșinase. Nicolăeș, speriat, încerca să o tragă de mână. Sus, în vagon, surorile priveau nepuțințioase scena îngrozitoare. Iar jos zăcea mama care, din clipă în clipă, trebuia să nască. Când și-a revenit, trenul plecase, iar Nicolăeș nu mai era alături.

Valentina a venit pe lume puțin mai târziu. După naștere, mama a trecut pe la „detdomul” din Râbnîța și l-a luat pe Nicolăeș. Și de acolo a pornit spre Curleni, la o rudă. Ne-a dat veste. Am venit la ea cu mătușa Tanea, sora mai mică a mamei. Și ne-am întors cu toții acasă, în

aflat câte ceva. De la Rezina au mers, în vagoanele pentru vite, o săptămână. Unii deportați, bătrâni sau bolnavi, s-au stins în drum. Cei rămași în viață, sufereau de sete pe o căldură insuportabilă, păziți cu strășnicie de soldați. I-au dat jos pe deținuți la o stație, tocmai în ținutul Altai. Au fost repartizați, câte 3-4 familii din sate diferite, prin sovhozuri. Tata, Anica și Catea au nimerit într-o gospodărie numită Gastel nr. 2. Au trăit în bordeie. Tata lucra pe un tractor la tăiat lemne. Surorile învățau la o școală ce se afla la 12 km depărtare. Au dus-o greu, îndurând batjocură, foamete și frig. Când a fost anunțată amnistia (1955), Anica și Catea erau deja adolescente. Spre casă au pornit împreună cu Maria Roșca, o femeie din părțile Dubăsarilor (soțul ei fusese ucis de ruși în 1949). Ajungând la Chișinău, au rămas peste noapte la Ilie Caraman, fratele tatei. A doua zi, dimineața, au pornit spre casă. După ce au coborât la Zahareuca, au luat-o pe jos pe Valea Săgalei. Ploua. Nici nu le venea a crede că sunt libere, că degrabă vor vedea casa părintească, că anii grei, lagărele, chinurile foametei, totul rămăsese în urmă. Au intrat mai întâi la bunica Catinca care le-a așezat la masă. Apoi a venit și mama. Cu o desagă cu pâine. Buna noastră mamă se gândea, probabil, că vor veni fetele acasă și ea nu va ști ce să le dea de mâncare. Tata avea să se întoarcă ceva mai târziu.

Ani de zile rudele noastre din satele învecinate și cele de mai departe nu au prea avut posibilitatea să se întâlnească. Poate de aceea, când se ivea ocazia, adeseori se adunau cu toții grămăjoară. Ce seri de suflet erau! Mai ales când venea unchiul Grișa din România. A lui poveste e una aparte. De mic a îndrăgit cărțile. Era primul în sat la învățătură. Când a încheiat patru clase, cu mențiune, părintele Iacob îi zise bunicii: „Să-l dai, Cătină, la carte. Are stofă și va ajunge om mare”. „L-aș da, părinte, dar nu am cheltuială. Suntem opt suflete, iar bărbatul mi s-a prăpădit nu de mult. Cine să lucreze pământul?”. Până la urmă, părintele a convins-o. Unchiul a învățat la Chișinău, apoi la București. Pe seama statului român, care avea grijă de copiii dotați, dar lipsiți de mijloace. Acolo s-a căsătorit. A crescut și educat 4 copii. Când se ivea ocazia, venea la Chiștelnița și, cum spuneam, aceste întâlniri erau sfinte sărbători. La un pahar de vin curgeau amintirile, vorba aleasă, înțeleaptă.

De atunci au zburat ani. Un accident stupid mi-a răpit soția, pe Nina, care a îndurat și ea tragedia deportărilor. Copiii mi s-au împrăștiat prin lume. Au familiile lor. Au făcut cu toții carte, acum lucrează. Alexandru e felcer la Mitocul Vechi, Elena e chirurg-ginecolog și locuiește la Chișinău. Tot în capitală s-a stabilit și Mihail, după ce a absolvit Institutul Agricol. Tamara e soră medicală și trăiește în Cojușna. Eu am rămas singur. Este adevărat că băieții mă vizitează, mă ajută.

Au coborât în pământ, unul câte unul, mai întâi unchiul Alexandru, apoi unchiul Grișa, unchiul Carp, tata Mitru, mama Mașa, mătușa Nina, mătușa Tanea. Bătrânețile și amărăciunile vieții i-au luat de lângă noi, lăsându-ne sufletele pustii. Dumnezeu să-i ierte și să-i odihnească în pace acolo, pe lumea ceaaltă, că multe chinuri le-a fost dat să îndure în viața pământească”.

**A înregistrat
Pavel BRĂDESCU**

„...Încă din iarnă o stare de neliniște cuprinsese satul. Gospodarii bănuiau că o nouă nenorocire se abate asupra lor, că li se pune la cale ceva rău, dar ce anume nu știa nimeni. Scăpați ca prin minune de urgia războiului și din ghearele foametei, oamenii, secătuți de puteri, așteptau primăvara ca pe o izbăvire, în speranța că pământul îi va scăpa de calvarul prin care le-a fost dat să treacă. Circula fel de fel de zvonuri, unul mai înfricoșător decât altul: că li se vor lua vitele, că vor fi create tovarășii, unde toată lumea va lucra cu hurta, că, în genere, li se va lua puținul agonisit timp de o viață. Frica era întărită de vizitele, mai ales în ultima vreme, ale „upolnomocenilor” din raion. Aceștia veneau deschis, adunau „activiștii”, niște coate-goale, lipeau câteva afișe în legătură cu noi „zaimuri” și „strahovci”, trăgeau câte o beție, și plecau de unde veneau. Deveniseră mult mai agresivi (semn că aveau „ukazanii” de sus) la adunări, unde îi târau pe țărani pentru a le vorbi despre fericirea ce-i așteaptă, dacă acceptă colhozurile. Oamenii îi ascultau neîncredători și, reîntorcându-se pe la casele lor, se apucau și mai înverșunat de lucru. „Grijania lor, de hoți și bandiți, au să ne ducă la pierzanie”, oftau ei. La una din adunări, tata nu a mai putut răbda palavrele despre „viața nouă”, s-a ridicat și, deschis, cum îi era firea, a spus cam așa: „Eu, oameni buni, vă chem... să nu vă lăsați atrași în colhoz. Am apucat să lucrăm pământul aparte și nu avem nevoie de tovarășii lor. Că de ne iau pământul, *tât* ne iau.”

Satul începu să clocotească. „Are dreptate Mitru”, îl aprobau unii. „De ne iau „antihriștii” pământul, suntem pierduți”. „Are să o pățească rău, că tulbură apele”, își dădeau părerea cei circumspecți. Oamenii nu știau ce să mai creadă, ce să mai facă. „Ce se aude?”, se întrebau ei, când se întâlneau. „Ce să se audă, nimic bun”. „Au să ne vâre, ostrovarii, în colhoz”, „Să nu fie scăpare?”, „Vor să ne dăm

Capitalul amintirilor și bogăția sufletului

Recent, am citit cartea „Amintiri din Columbia”, autor Vasile Bumacov, politician autohton, care a îndeplinit funcția de ministru al Agriculturii și Industriei, fost Ambasador al Republicii Moldova în Japonia și Republica Coreea, ex-prorector al Universității Agrare de Stat din Moldova, doctor, profesor universitar. Cartea „Amintiri din Columbia” are 143 de pagini și este prefăcută de poetul Ion Hadârcă.

o realitate dură, plină de sacrificii. Sărăcia se făcea simțită în fiecare casă, iar oamenii părăseau țara cu speranțe mari și cu bani greu împrumutați cu procente, dar în căutarea unui viitor mai bun. V. Bumacov nu își ascunde regretul profund și durerea pentru soarta Republicii Moldova. Îl preocupă destinul oamenilor simpli, familiile destrămate de plecarea masivă peste hotare, dezbinarea produsă de schimbările permanente de putere și incapacitatea guvernanților de a conduce țara cu demnitate. El denunță trădarea poporului de către cei care, odată ajunși în funcții

sunt principala avere într-o lume atât de diferită.

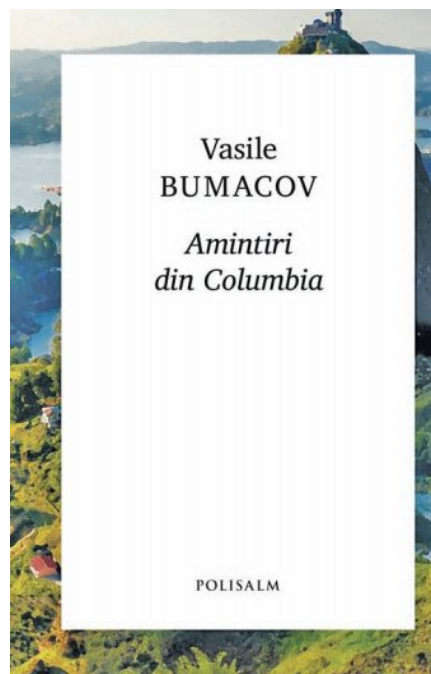
Mi-au rămas în minte cuvintele sale despre muncă, demnitate și onestitate – principii fundamentale pentru formarea tinerilor. Într-o lume în care valorile par uneori să se estompeze, mesajul domnului Bumacov vine ca o chemare la responsabilitate și respect față de ceea ce construim zi de zi. Consider că, pentru elevii clasei a XII-a, „Amintiri din Columbia” este o lectură necesară, dat fiind că ei studiază perioada contemporană. În paginile cărții, elevii pot înțelege cum s-a realizat procesul de trecere de la un secol la altul, problemele cu care s-a confruntat și se confruntă societatea, precum și multiple schimbări prin care a trecut o republică democra-

America Latină, lecțiile pe care le-a învățat acolo. Totuși, el nu impune cititorului o interpretare, ci lasă pe fiecare în parte să ajungă la propriile concluzii, să-și extragă singur esența înțelepciunii din această călătorie. Cred cu tărie că astfel de cărți trebuie citite și discutate cu elevii și studenții. Ele nu sunt doar povești din trecut, ci adevărate ghiduri pentru prezent și viitor. „Capitalul amintirilor”, despre care vorbește autorul, nu este doar al lui – este o comoară pe care o putem împărtăși și din care putem învăța cu toții. Această carte nu este doar povestea unui om – este oglinda unei epoci, a unui popor și a unei lupte pentru existență și adevăr.

Pentru mine, lectura volumului „Amintiri din Columbia” a fost o întâlnire cu curajul, cu demnitatea și cu frumusețea sufletului care nu se lasă înfrânt de vremuri potrivnice. În calitate de pedagog, simt o responsabilitate dublă după această lectură: aceea de a împărtăși elevilor mei nu doar informații, ci valori, modele de poveste care inspiră. Iar cartea lui Vasile Bumacov este exact un astfel de model – o mărturie sinceră că identitatea, munca și amintirile sunt adevăratele bogății ale omului.

Închid paginile lecturate cu sentimentul că am primit un dar prețios. Un dar care nu se pune pe raft, ci se poartă în inimă și se transmite mai departe, ca o flacără vie. Întrucât „capitalul amintirilor”, atunci când este împărtășit, devine patrimoniul nostru comun.

Veronica PÎRLEA-CONOVALI,
scriitoare,
membră a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

de stat, au uitat de responsabilitatea lor. În analiza sa, concluzia este limpede: toate aceste răni provin din lipsă de cunoaștere și de instruire, din indiferența față de doleanțele poporului, din goana după bunuri materiale și din absența simțului de răspundere și a corectitudinii.

Anume în această perioadă, Vasile Bumacov a plecat în Columbia. În paginile cărții, el descrie cu sinceritate drumul către această țară îndepărtată, sfaturile primite înainte de plecare și importanța de a avea „urechi de auzit”, adică de a asculta și de a învăța din fiecare provocare. Experiența trăită într-o țară străină l-a învățat să privească cu atenție și respect modul de viață al oamenilor, tradițiile lor și dificultățile cotidiene. Autorul descrie uimirea resimțită atunci când a văzut cum oamenii de acolo trăiau greu, cu lipsuri și cu un efort constant pentru supraviețuire, păstrându-și cu toate acestea demnitatea și valorile. Această perioadă i-a oferit o lecție profundă despre diversitate, despre adaptare și despre cât de scumpă este baștina, locul unde s-a născut, a crescut, unde a alergat prin iarbă, s-a jucat de-a țurca, a privit cerul azuriu și s-a plimbat sub clar de lună. Acum, peste ani, amintirile și experiența personală

tică, proaspăt desprinsă din lagărul sovietic.

Un capitol aparte îl constituie descrierea drumului peste Oceanul Atlantic și întâlnirea cu

ANUNȚ CONCURS

Direcția Învățământ General Cimișlia anunță concurs pentru ocuparea funcției de **director** al Instituției Publice Școala Sportivă din Cimișlia, ce se va derula în conformitate cu prevederile Regulamentului cu privire la organizarea și desfășurarea concursului pentru ocuparea funcției de director și director adjunct în instituțiile de învățământ general, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației nr.163/2015.

Pentru a participa la concurs, solicitantul va îndeplini următoarele condiții:

- a) cetățenia Republicii Moldova;
- b) studii superioare de master (nivelul 7 CNC) sau echivalente;
- c) experiență profesională de cel puțin trei ani într-o funcție de conducere sau în activitatea didactică.
- d) la data expirării termenului de depunere a dosarelor, nu a împlinit vârsta de 65 ani;
- e) cunoașterea limbii române;
- f) este declarat apt, din punct de vedere al stării sănătății, pentru

exercitarea funcției, conform certificatului medical, eliberat în condițiile legii de medicul de familie;

- g) nu are antecedente penale;
- h) nu a fost concediat în ultimii 5 ani în temeiul art.86 alin.(1) lit. g), r) sau destituit dintr-o funcție publică conform art. 64 alin. (1) lit. a) și b) din Legea nr.158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, în temeiul unui act incontestabil;
- i) nu are interdicție de a ocupa funcții de conducere;
- j) demonstrează o reputație ireproșabilă.

Data limită de depunere a Dosarului de concurs: 30 zile calendaristice începând cu data publicării anunțului în săptămânalul „Univers Pedagogic pro” sau pe pagina oficială web a Direcției Învățământ General Cimișlia: www.dicm.md

Telefon de contact: 067 48 87 34
Adresa: or. Cimișlia, bd Mihai Viteazul, nr. 44.

Univers Pedagogic *pro*

Chișinău, MD 2059, str. Doina, nr. 104, et. 2

E-mail: univers2@mail.ru, univers.pedagogic@gmail.com

Tipar: ÎSFEP „Tipografia Centrală”. Tiraj: 469 ex. Comanda nr. 2227

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

REDACTOR-ŞEF	► Oxana Paraşciuc
REDACTOR PRINCIPAL	► Iulian Bogatu
REPORTER	► Silvia Țurcan
CORECTOR	► Elvira Țăganaş-Pântea
MACHETATOR	► Iurie Babii

Redacția nu corespundează cu autorii, nu recenzează și nu restituie materialele necomandate.
Preluarea articolelor și pozelor este posibilă doar cu acordul prealabil al redacției.

INDICE DE ABONARE LA:

„Poșta Moldovei” – PM21741

„Moldpresa Grup” SRL

Abonare online: <https://services.posta.md/abonarea2022#/publication/264>